

PRIVACY EN ARCHIVERENDE ORGANISATIES

Archiverende organisaties bewaren archiefbescheiden bevattende persoonsgegevens op grond van de Archiefwet 1995. Vanaf 25 mei 2018 treedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking. De privacyregels worden met inwerkingtreding van de AVG strenger en er zal op de naleving meer worden gehandhaafd. Een juiste belangenafweging en waarborging van de grondrechten en fundamentele vrijheden van de betrokkenen is bij de verwerking van persoonsgegevens essentieel.

Waar uw archiverende organisatie precies rekening mee moet houden om te kunnen voldoen aan de AVG vatten wij in deze factsheet kort voor u samen.

1. De Archiefwet biedt geen zelfstandige grondslag voor verwerking van (bijzondere) persoonsgegevens

De omgang met persoonsgegevens raakt het grondrecht privacy (artikel 8 EVRM). Een wettelijke regeling op dit punt dient daarom aan strenge eisen te voldoen. Op grond van artikel 3 van de Archiefwet 1995 zijn overheidsorganen verplicht de onder hen berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging van de daardoor in aanmerking komende archiefbescheiden. Dit is geen zelfstandige grondslag voor de verwerking van (bijzondere) persoonsgegevens. U komt namelijk pas aan deze plicht van de Archiefwet 1995 toe, wanneer de gegevens reeds in overeenstemming met de privacywetgeving (de AVG) worden verwerkt.

2. Speciale positie archivering in de AVG

Als Europese verordening heeft de AVG voorrang op de Archiefwet 1995. De waarde van archivering wordt in de AVG echter niet uit het oog verloren. Er is een uitzondering gecreëerd voor de verwerking van persoonsgegevens in het kader voor archivering in het algemeen belang, en voor wetenschappelijk, historisch en statistisch onderzoek. De verdere verwerking van persoonsgegevens voor archivering wordt door de AVG als een rechtmatig nevendoeel aangemerkt.

3. Rolverdeling op grond van de AVG (verwerkingsverantwoordelijke of verwerker)

De AVG spreekt over de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker. Een verwerker is een partij die in opdracht van een ander persoonsgegevens verwerkt, en daarbij niet zelf het doel en de middelen van die verwerking bepaalt. De andere partij, de verwerkingsverantwoordelijke, is verantwoordelijk voor de verwerking en kiest het doel en de middelen van de verwerking. Welke rol de verschillende partijen aannemen is onder andere afhankelijk van de mate van invloed en zeggenschap. Hoe meer zeggenschap een partij heeft bij de uitvoering van de opdracht, hoe eerder deze zelf verantwoordelijke is. Ook andere elementen, zoals: het gebruik van de persoonsgegevens en de aard van de dienstverlening hangen samen met de rolverdeling.

4. Archiverende organisatie als verwerkingsverantwoordelijke of verwerker

Indien de archiverende organisatie organisatorisch deel uit maakt van een overheidsorgaan (zorgdrager) dan is dat overheidsorgaan de verwerkingsverantwoordelijke ten aanzien van persoonsgegevens (die in archiefbescheiden opgenomen kunnen zijn). Bij bewaargeving van particuliere archieven en collecties is de archiverende organisatie ten aanzien van die in bewaring te nemen archieven en collecties vooral verwerker. In het geval van bruikleen of schenking ligt het eerder voor de hand dat de ontvanger (mede-) verwerkingsverantwoordelijke wordt.

5. Verwerkersovereenkomst

Als archiverende organisatie moet u met de door u ingeschakelde derden (denk aan de afname van een collectiebeheersysteem) de voorgenomen verwerking regelen in een overeenkomst of andere rechtshandeling. Hiervoor moet een verwerkersovereenkomst gebruikt worden. De verwerkersovereenkomst hoeft geen opzichzelfstaand document te zijn. Het integreren van deze bepalingen in een overeenkomst van opdracht, een bruikleen/bewaargevingsovereenkomst of in een schenkingsovereenkomst is toegestaan.

6. De verwerking moet gebonden zijn aan specifieke verzameldoelen (“doelbinding”)

Verwerking van persoonsgegevens met het oog op archivering in het algemeen belang kan als een verenigbare, rechtmatige verwerking worden beschouwd (artikel 5 lid 1 onder b AVG). Vereist is dat u de specifieke en gerechtvaardigde doeleinden vastlegt en omschrijft voordat u begint met de archivering, of met andere verwerkingen die daarmee verenigbaar zijn.

7. Passende waarborgen treffen verwerking bijzondere persoonsgegevens

In beginsel is het verboden om bijzondere persoonsgegevens te verwerken. Overgebrachte archiefbescheiden bevattende bijzondere persoonsgegevens van nog levende personen, waarop bij de overbrenging geen beperkte openbaarheid is opgelegd, vallen dus onder het verwerkingsverbod uit de AVG. Om deze gegevens wel te mogen verwerken (en eventueel openbaar te mogen maken) moet een nationale wet dat expliciet zo benoemen. Deze uitzondering is voor wetenschappelijk of historisch onderzoek, of voor statistische doeleinden opgenomen in artikel 24 Uitvoeringswet AVG. De uitvoeringswet noemt als uitdrukkelijke voorwaarde dat bij de uitvoering van het onderzoek is voorzien in zodanige waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene niet onevenredig wordt geschaad. Het benodigde beschermingsniveau is in dit geval wel een open norm: de genomen maatregelen moeten passen bij de aard, omvang context en doel van de werking en moeten daardoor proportioneel zijn. Voor het beheer van deze archiefbescheiden is een uitzondering op het verwerkingsverbod opgenomen in Art. 2a Archiefwet.

8. Verwerkingsregister opstellen

Een verwerkingsregister is verplicht voor iedere organisatie die méér dan incidenteel persoonsgegevens verwerkt, of indien er op grote schaal bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt. Als archiverende organisatie verwerkt u structureel archiefbescheiden en incidenteel ook bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens. Voor *niet overgebrachte* archiefbescheiden is de register plicht onverkort van toepassing. Als het gaat om *overgebrachte* archiefbescheiden is het niet nodig om deze archiefbescheiden in het verwerkingsregister op te nemen. Deze archiefbescheiden zijn immers openbaar op grond van de Archiefwet 1995. Dit laatste is anders als het gaat om archiefbescheiden waar aan een openbaarheidsbeperking is gesteld. In het verwerkingsregister moeten categorieën van beperkt-openbare archiefbescheiden daarom gewoon worden opgenomen.

9. Accent gegevensminimalisering

Bij de verwerking van persoonsgegevens ligt het accent op gegevensminimalisering (artikel 5 lid 1 onder c AVG). Dit betekent dat er door de verwerkingsverantwoordelijke niet meer of minder persoonsgegevens mogen worden verwerkt dan strikt noodzakelijk is voor het doel. Wanneer u te weinig gegevens verwerkt, dan kan er ten onrechte een onvolledig beeld ontstaan van de betrokkene. Zodra het mogelijk is het archiveringsdoel te behalen met ontkoppelde gegevens, moet deze ontkoppeling worden uitgevoerd. Hanteer bij overbrenging de Archiefwet als kader om af te wegen of verdere dataminimalisatie noodzakelijk is.

10. Bewaarplicht

Persoonsgegevens mogen ten behoeve van archivering in het algemeen belang langer opgeslagen worden, mits er passende waarborgen worden genomen. De AVG noemt geen harde getalsmatige termijnen maar verlangt van de verwerkingsverantwoordelijke dat deze concrete termijnen vaststelt voor het wissen van gegevens of voor een periodieke toetsing ervan. Voor verwerkingsverantwoordelijken kan voor de te hanteren bewaartermijn worden aangesloten bij de termijnen genoemd in de selectielijsten. De selectielijsten zijn gebaseerd op een wettelijke verplichting (artikel 5 Archiefwet 1995). Dit houdt dus ook in dat voor alle gegevens waarvoor geen wettelijke bewaarplicht geldt, de verwerkingsverantwoordelijke zelf een bewaartermijn vast moet stellen.

11. Informeren van betrokkenen

Als archiverende organisatie hoeft u de betrokkene niet te informeren over de verkregen persoonsgegevens wanneer dit onmogelijk blijkt of onevenredig veel inspanning zou vergen (artikel 14 lid 5 onder b AVG). Wel moet u dan langs andere weg de betreffende informatie openbaar maken (bijvoorbeeld middels een privacyverklaring op de website), zodat betrokkenen langs deze weg toegang hebben tot de informatie. Op grond van de AVG heeft de betrokkene verschillende rechten.

Gezien het algemeen belang van archivering zijn er een aantal uitzondering gemaakt op de rechten van de betrokkene.

- Het recht van inzage (artikel 15 AVG). Op grond van artikel 45 lid 2 Uitvoeringswet heeft de betrokkene een specifiek recht gekregen op inzage in de archiefbescheiden, tenzij verzoeken om inzage zodanig ongericht zijn dat deze in redelijkheid niet kunnen worden ingewilligd.
- Het recht op rectificatie, wissing en beperking (artikel 16, 17 en 18 AVG). Omwille van de integriteit van het archief kunnen gegevens in de oorspronkelijke archiefbescheiden niet worden gewijzigd. Er wordt wel de mogelijkheid geboden om een eigen lezing aan de desbetreffende archiefbescheiden toe te voegen.

- Het recht op gegevensoverdraagbaarheid (artikel 20 AVG). Het meenemen van archiefbescheiden doet af aan de integriteit van het archief. Gegevensoverdraagbaarheid is daarom niet van toepassing.

12. Het recht op bezwaar is niet uitgezonderd

De betrokkene kan bezwaar indienen (artikel 21 AVG) wanneer persoonsgegevens worden gearhiveerd. Wanneer een verwerkingsverantwoordelijke een bezwaar ontvangt, dient hij in beginsel de verwerking te staken. Een bezwaar mag slechts worden gepasseerd als de verwerkingsverantwoordelijke kan aantonen dat zijn dwingende gerechtvaardigde belangen zwaarder wegen dan de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene. De scheidslijn bij de belangenafweging tussen privacy en het algemeen belang is vaak moeilijk aan te wijzen en is van de omstandigheden afhankelijk.

13. Identificatie van de betrokkene

Wat bij het behandelen van een van de bovenstaande verzoeken te allen tijde noodzakelijk is, is dat vóórdat er gegevens aan de betrokkene worden verschaft, de identiteit van de betrokkene wordt vastgesteld. Er moet voorkomen worden dat er persoonsgegevens worden verstrekt aan iemand die zich voordoet als een ander.

14. Valt handmatige verwerking onder de AVG?

Soms worden archiefbescheiden (met daarin persoonsgegevens) nog niet geautomatiseerd verwerkt. Indien deze persoonsgegevens gestructureerd zijn opgeslagen (bijvoorbeeld in een verzameling hangmappen, per persoon en chronologisch), en deze persoonsgegevens via een naam of ander kenmerk te vinden zijn, is er sprake van een "bestand" en is de AVG daarop wel degelijk van toepassing.

15. Omgang met datalekken

Met de komst van de AVG dient ieder beveiligingsincident, ongeacht of het als datalek moet worden gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens, te worden gedocumenteerd inclusief de gevolgen en de genomen maatregelen om eenzelfde situatie in de toekomst te voorkomen. Om goed voorbereid te zijn op mogelijke datalekken, is het van belang een calamiteitenplan op te stellen dat invulling geeft aan deze meldplicht. In een dergelijk beleid worden afspraken gemaakt over de omgang met datalekken. Zo moet duidelijk worden wie de leiding neemt in een dergelijk traject, binnen welke termijn er melding wordt gemaakt en hoe het lek wordt gedicht.

16. Functionaris voor Gegevensbescherming

De Functionaris voor Gegevensbescherming (FG) is een 'interne toezichthouder'. Hij ziet binnen de organisatie toe op de omgang met persoonsgegevens en controleert of de organisatie voldoet aan de AVG en eventuele andere toepasselijke privacyregelgeving. Voor archiverende organisaties is het vrijwel altijd verplicht om een FG aan te wijzen. Maakt de archiverende organisatie onderdeel uit van een zorgdrager, dan zal de zorgdrager een FG moeten aanwijzen. Maakt de archiverende organisatie deel uit van een Gemeenschappelijke Regeling, dan dient de GR zelf een eigen FG aan te wijzen.